

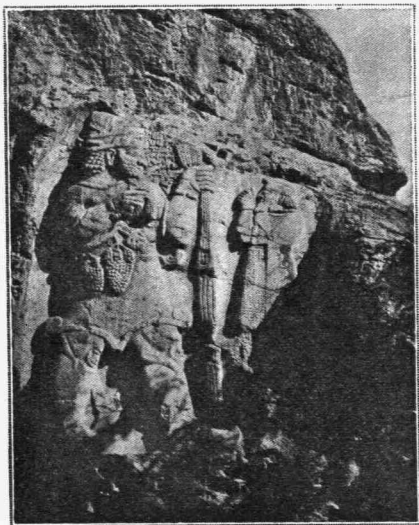
ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΤΟΥ ΙΒΡΙΖ

ΙΣ δίωρον ἀπόστασιν ἐφ' ἑκάστης ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ἑρεγλί (κατὰ τοὺς ἀρχαίους *Κύβιστρα*;) τῆς γραμμῆς τῆς Βαγδάτης, εἰς τὸν μυχὸν θαυμασίως εὐφόρου καὶ μαγευτικῆς κοιλάδος, εὐρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ταύρου, ἐπὶ τῆς βράχους ὑπερμεγέθους βράχου λελαξευμένου τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, τοῦ ὁποίου παρατίθεται ἐδῶ ἡ εἰκὼν ἐκ φωτογραφίας ληφθείσης ἐπιτοπίως χάριν τοῦ ἀγαπητοῦ **Ἡμερολογίου**. Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου τούτου, εὐρισκομένου εἰς ὕψος 12-15 μέτρων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, κυλίνονται παφλάζοντα κατὰ μικροὺς καταρράκτας τὰ ὕδατα ποταμοῦ, ὃ ὁποῖος ὀλίγον ἀνωτέρω διὰ μιᾶς ἀναθώσκει ὀρηκτικὸς ἀπὸ τὰ ἔγκατα τοῦ ὄρους καὶ τεμνόμενος ἀπωτέρω εἰς πολλοὺς βραχίονας καταβρέχει τὴν κοιλάδα ἐκείνην καθιστῶν αὐτὴν εὐφορωτάτην, ἐνῶ ἄνωθεν ὀρθοῦνται εἰς ἀπέραντον ἔκτασιν αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ τῆς ὄρρειας τοῦ Ταύρου, πᾶσαι χιονοσκεπεῖς σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τί παρίστανει τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο νὰ εἰκάσωμεν μόνον ἡμποροῦμεν, διότι τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα διακρίνονται ἐπ' αὐτοῦ ἀνήκουν εἰς γραφὴν, ἡ ὁποία δὲν εὗρεν ἀκόμη τοὺς ἐρμηνευτάς της. Ἄλλ' ἐξ ὧν ἡδυνήθημεν νὰ πληροφορηθῶμεν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀνήκει εἰς ἕνα λαὸν τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλοτε μὲν ἔκαμνε λόγον μόνον ἡ Ἱερὰ Γραφή, ἀπὸ τινος δὲ ἤρχισαν νὰ μᾶς δίδουν περισσοτέρας πληροφορίας τὰ μνημεῖα τῆς ἀσσυριακῆς καὶ αἰγυπτιακῆς ἱστορίας.

Καὶ ἡ μὲν Ἁγία Γραφή ἀναφέρει τὸν λαὸν τοῦτον πρῶτην φορὰν μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἑβραίων ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἠθέλησε νὰ διέλθῃ τὸν Ἰορδάνην καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἄλλοφύλων, τῶν κατοικούντων τὴν χώραν πέραν αὐτοῦ, ὅτε συνεκάλεσε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἶπεν αὐτῷ «ἐν τούτῳ γνῶσεσθε, ὃ Θεὸς ζῶν ἐν ὑμῖν, καὶ ὁλοθρεύων ὁλοθρεύσει, ἀπὸ προσώπου ἡμῶν τῶν Χαναναίων καὶ τὸν Χετταίων καὶ τὸν Φερεζαίων καὶ τὸν Βλαίων κτλ.» Καὶ ὀλίγον κατωτέρω λέγει πάλιν: «ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν τῇ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οἱ ἐν τῇ ὀρεινῇ καὶ οἱ ἐν τῇ πεδινῇ καὶ ἐν πάσῃ τῇ παραλίᾳ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης καὶ οἱ

πρὸς τῷ Ἀντιλιβάνῳ, καὶ οἱ Χετταῖοι καὶ οἱ Χαναναῖοι καὶ οἱ Φερεζαῖοι, καὶ οἱ Εἰλαῖοι, καὶ οἱ Ἀμορραῖοι, καὶ οἱ Γεργεσαῖοι, καὶ οἱ Ἰεβουσαῖοι, συνήλθοσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκπολεμῆσαι Ἰησοῦν καὶ Ἰσραὴλ ἅμα πάντες». Ἀλλὰ αἱ πληροφορίες αὗται τῆς Ἀγίας Γραφῆς περιορίζονται ὅλαι εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ἄλλων λαῶν, καθ' ὧν οἱ Ἑβραῖοι ἐπολέμουν, εὗρισκοντο καὶ οἱ Χετταῖοι, τοὺς ὁποίους ἠγωνίζοντο νὰ ἐκδιώξουν ἐκ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Ἀνα-

Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Ἰβρίτζ

φέρει δὲ καὶ πολλαχοῦ ἄνδρας ἐκ τῆς φυλῆς ταύτης, οἱ ὁποῖοι διέπρεψαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, εἴτε ὡς ἄρχοντες εἴτε ὡς στρατηγοί, ὡς π. χ. τὸν Οὐρίαν τὸν Χετταῖον, στρατηγὸν τοῦ Δαυὶδ, τοῦ ὁποίου τὴν γυναῖκα συνεζεύχθη ὁ προφητάναξ ἀφοῦ τὸν ἐφόνευσε, τὸν Ἀδιμέλεχ, Χετταῖον καὶ τοῦτον, κτλ.

Ἀπὸ τὰ μνημεῖα ὁμῶς τῆς ἀσσυριακῆς καὶ αἰγυπτιακῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι οἱ Χετταῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδεται αὐτὸ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Ἰβρίτζ, ἦσαν λαὸς πανάρχαιος, ἐγκατασταθεὶς κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τοῦ Ἄλως ποταμοῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Φαραῶ τῆς 18ης Δυναστείας διετέλουν εἰς πόλεμον

μέ τοὺς δυνάστας τῆς Αἰγύπτου καὶ ἔγιναν μάλιστα καὶ φόρου ὑποτελεῖς εἰς αὐτοὺς, τότε δὲ ἦσαν ἐγκατεστημένοι κυρίως εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Ταύρου καὶ εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς Καππαδοκίας. Πιθανὸν λοιπὸν τὸ ἀνάγλυφόν μας νὰ χρονολογῆται ἀπὸ τῆς μεμακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Χετταίων ἦτο ἁπλῶς τραχὺς καὶ ἄξεστος, εἶχε δὲ πολλὰ τὰ κοινὰ μὲ τὸν χαλδαϊκὸν πολιτισμὸν. Διὰ τὰς ἀνταποκρίσεις των μὲ τοὺς ξένους μετεχειρίζοντο ἓν σύστημα γραφῆς ῥομβοειδοῦς, ἐλάτρευον δὲ πληθὺν πνευμάτων καὶ δαιμόνων, οἱ ὅποιοι προΐσταντο τῆς βροχῆς, τῶν νεφῶν, τῶν πηγῶν κτλ. ὁ ἀρχηγὸς δὲ τοῦ Πανθέου των ἐκαλεῖτο Χάτι καὶ ἐθεωρεῖτο πατὴρ τοῦ ἔθνους. Ὅλοι των οἱ Θεοὶ καὶ αἱ Θεαὶ εἶχον χαρακτηριστὴν ἄγριον καὶ πολεμικόν. Ὁ λαὸς ἐκυβερνᾶτο τιμαριωτικῶς, ἕκαστον δὲ τιμάριον εἶχε τὸν ἰδικόν του κληρονομικὸν ἄρχοντα, ὁ ὅποιος μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπῆγετο εἰς ἓνα κοινὸν βασιλεῖα. Ὁ στρατὸς των ἀπετελεῖτο ἀπὸ βαρὺ πεζικὸν μαχόμενον κατὰ πυκνάς φάλαγγας. Ὅτε δὲ ὡς ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῆς 18ης Δυναστείας τῶν Φαραῶ ἐξησθένησε τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς Συρίας, οἱ Χετταῖοι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν βασιλεῖα των Σοπαλούλου (Σαπαλιήλ) κατέκτησαν τὴν βόρειον Συρίαν καὶ ὁλόκληρον τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀρόντου καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῆς Χαλδαίας. Περί τὰ μέσα τοῦ 14. αἰῶνος π. Χ. ὁ Χαρμαβῆ καὶ κατόπιν ὁ Σετή ὁ Α΄. ἀνέστειλαν τὴν πρὸς νότον προέλασιν των καὶ συνῆψαν φιλικὰς σχέσεις μετ' αὐτῶν. Ἐπὶ Ῥαμσῇ τοῦ Β΄. οἱ Χετταῖοι ἐκήρυξαν πάλιν πόλεμον κατὰ τῶν Φαραῶ, τότε δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Χατουσάρου (Χατουσιήρ), καίτοι ἡττηθεὶς, προέβαλε τοιαύτην ἀντίστασιν, ὥστε ὁ νικητὴς συνῆψε μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ὡς ἴσος πρὸς ἴσον, συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα του καὶ τὸν ἐδεξιώθη βασιλικῶς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ Χετταῖοι ἔζησαν ἁρμονικῶς μὲ τοὺς Αἰγυπτίους μέχρι τέλους τῆς 19ης Δυναστείας, ὅτε ἀρχίζουν κατὰ 12ον αἰῶνα π. Χ. αἱ εἰσβολαὶ τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ κυρίως αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀσσυρίων. Ἀπὸ τὰς ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς μαθητόμενον ὅτι οἱ Χετταῖοι ἀπετέλουν τότε καὶ ἀργότερα μέχρι τοῦ 8ου αἰῶνος π. Χ. μικρὰ κρατίδια ὑπὸ τὴν ἀσσυριακὴν ἡγεμονίαν, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ ἀργότερα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξησθένησαν καὶ συνεχωνεύθησαν εἰς ἐπαρχίαν ἀσσυριακὴν, ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὰ λείψανα ἐκεῖνα τοῦ ἄλλοτε μεγάλου κράτους τῶν Χετταίων, τὰ ὅποια ἐγκατεστημένα ἐν τῇ γῇ Χαναάν, μετὰ καὶ ἄλλων φυλῶν, τῶν Φερεζαίων, Ἰεβουσαίων, Γεργεσαίων κτλ. καθυπετάγησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἐξ Αἰγύπτου ὀρμωμένων Ἰουδαίων καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, ὅστις μάλιστα, ὡς λίαν φιλογόνης, καθὼς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, εἶχε μεταξὺ τῶν 700 γυναικῶν του καὶ πολλὰς Χετταίας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰῶνος π. Χ. ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τίποτε πλέον περὶ τῶν Χετταίων. Ἐκλιπούσης τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἐξέλιπε βαθμυδὸν καὶ τὸ ὄνομα των καὶ ἐλησμονήθησαν τόσον ταχέως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε

καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οὔτε τοὺς ἐνθυμοῦντο καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων. Τὰ ἴχνη των, τὰ ὅποια οἱ Χετταῖοι κατὰ τὸν μακρὸν βίον των ἀφήκαν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τὰ ὅποια τοῦλάχιστον θεωροῦνται ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτούς, συνίστανται εἰς διάφορα ἀναγλύφα γεγλυμμένα κατὰ προτίμησιν ἐπὶ βράχων, ὡς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εὐρέθησαν ἐν Συρίᾳ (εἰς τὸ Βιρετζήκ, εἰς τὸ Μαρὰς, εἰς τὸ Σακτσεγιουζοῦ) καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ (εἰς τὸ Ἐφλατοῦν-μπουνάρ, εἰς τὸ Φασσιλέρ-καλὲ καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον Ἰδρίζ). Ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων δὲ τούτων ὑπάρχουν γράμματα ἱερογλυφικά, ἄγνωστα ἀκόμῃ εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους. Ἐὰν κατορθωθῇ ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, τότε βεβαίως θὰ μάθωμεν τὴν ἀκριβῆ ἡλικίαν τῶν ἀναγλύφων καὶ θὰ λάβωμεν ὅπως-δήποτε ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ περιέρχοντος καὶ παναρχαίου τούτου λαοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁμοῦς ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἡλικία τοῦ ἀναγλύφου τούτου τοῦ Ἰδρίζ φθάνει μέχρι τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν ἀνθρωπολογικὴν των καταγωγὴν οἱ πλείστοι παραδέχονται ὅτι σωματικῶς καὶ φυσικῶς ἀνήκουν εἰς τοὺς Ἀρείους, διότι συμφωνοῦν τελείως μὲν τοὺς σημερινούς Ἀρμενίους, ἄρα δὲν ἀνήκουν εἰς τοὺς Σημίτας, ὡς ὑπετίθετο ἄλλοτε· τοῦτο δὲ μᾶς ἄγει εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ Συρία καὶ ἡ ἄλλη χώρα περὶ τὸν Εὐφράτην κατεῖχeto εἰς τὰς ἀρχὰς ὑπὸ φυλῶν ἀραμαϊκῶν καὶ ὅτι κατόπιν ἐπῆλθον οἱ Σημίται, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐξεδίωξαν ἐκεῖθεν, τοῦτο δ' ἐξηγεῖ καὶ τοὺς διαρκεῖς πολέμους, εἰς οὓς οἱ Ἑβραῖοι διετέλουν μὲν τοὺς πέριξ ἀλλοφύλους, καὶ μετὰ τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἦτο δυνατόν νὰ συγχωνευθοῦν καθ' ὁλοκληρίαν.

Κων/νίς, 1908.

ΘΕΟΔ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Η Ζ Ω Η

ΠΑΡΘΕΝΑ ὀλάνθιστη ἡ Ζωὴ στὸν ὦμο της βασταίνει
τὸν ἀμφορέα ὀλόγιμον ἀπ' τὸ γλυκὸ κρασί.

Ἐμπρὸς περνάει ἀγέραστη, τὸ χόρτο ἀναβλασταίνει
σιὰ πόδια της καὶ σπέρνονται ζωὲς ὅπου διαβῇ.

Μὰ ὀπίσω μαῦρο φάντασμα τὸ δρέπανο βαστάει·
ὁ Χάρος πάντα τῆς Ζωῆς τ' ἀχνάρια ἀκολουθαί.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ